

Joan CARRERAS

L'Àguila negra

Barcelona: Proa («A tot vent» 627), 2014.

La sisena novel·la de Joan Carreras, *L'Àguila negra*, és la guanyadora del darrer Premi Sant Jordi. El llibre ressegueix la vida d'un dentista barceloní, Marià Solvell –el cognom no és casual: descriu bé qui és i com es troba–, des que fa 8 anys (el 1951) fins que en fa 70 (el 2013). La història comença pel final: en el primer capítol, en Marià pren el sol en un poble nudista, al qual ha estat convidat per algú misteriós amb qui té un deute des de fa anys. Aquest algú li fa un «baptisme» de veritat –tot aquest lèxic cerimonial és el que emprà Carreras per intitular els capítols. Per rebre'l, dèiem, s'ha de despullar, tant figuradament com no, en una mena de ritual iniciàtic i tocatardà. Ha de fer «ofrena de si mateix». En Marià assumeix, a la vellesa, i fruit de la trobada, el següent: que la idea de restitució, a la qual s'havia aferrat d'ençà que se li havia revelat que seria dentista –a 8 anys, en un moment de lucidesa que el protagonista no torna a viure fins a la trobada final–, té un radi d'acció que es pot circumscriure, i encara rai, a l'àmbit precís de la dentadura dels pacients, més que no pas a la vida real. Així, doncs, s'adona que això de pensar que tot el que es corca pot reviure amb la intervenció adequada és, davant la vida, infructífer i ingenu. La mort no és reversible. Tampoc ho són els errors del passat. L'Àguila negra del temps s'ha d'acollir tal com ve.

A l'endemig d'aquestes dues epifanies hi ha el relat de les alegries (poques), les vicissituds i les misèries d'en Marià i del seu entorn, que coincideixen –i l'autor s'hi esforça– amb els episodis més rellevants de la història recent del país: de la vaga de tramvies del 1951 a la manifestació de l'11 de setembre del 2012. No hi són tots, esclar, ni es tracten en profunditat; funcionen, però, com un fris –es nota que Carreras vol fer una novel·la «total»–, com una mena de còpia en negatiu dels processos vitals de joventut, plenitud i maduresa dels personatges –i, tal com els disposa l'autor, sembla que els esdeveniments històrics segueixin, a grans trets, aquesta lògica i amb aquest ordre, i que condueixin a la catarsi autoconscient final. Podem convenir que no es tracta d'una novel·la històrica, encara que s'activen, potser no sempre prou passades pel ribot –penso en allò que deia Borges a propòsit dels camells i l'Alcorà–, una documentació i una voluntat d'evocació notables. Si bé, pel que fa a l'aspecte històric i cultural, de vegades és massa documentalista, Carreras l'encerta, en aquest sentit, sobretot, amb els paral·lelismes, sovintejats, entre l'ofici de dentista i la vida.

Pel que fa a la qüestió històrica, els personatges de *L'àguila negra* –que s'han concebut més com a arquetips que no pas com a individus singularitzats– sembla que visquin d'esquena al present que els acull, i sobretot en Marià. Carreras no explicita cap judici de valor, encara que se'n serveix per fer una etopeia de la mesocràcia catalana no alineada en cap causa –o alineada en la causa dels que no s'alineen, la causa per defecte, l'*statu quo*–, actitud que condueix, segons es desprèn del llibre, a la situació actual de crisi general. Potser el fet que hem apuntat més amunt, això de la pruija de versemblança històrica, es deu a la intenció de fer contrastar la rotunditat de la conjuntura amb l'atuïment de bona part de la societat catalana de finals del segle passat. Com a arquetips, doncs, la Teresa representa la petita burgesia progressista dels 70, mig dissident, alliberada en el sexe, avançada però contradictòria; l'Anna Maria és una imatge de la institució de la família, la comoditat, la rutina. En Marià, que és un home sense atributs, escull l'Anna Maria com a companya. S'hi casa. La tria –si és que realment tria res– el precipita a la inacció. S'anestesia del món. El lector, però –i Carreras ja ho vol–, no hi sent empatia; a més, –i això potser no és tan deliberat–, el protagonista és poc coherent: l'entusiasme –un altre concepte clau de la novel·la, tot i que no s'acaba d'explotar– que l'autor diu que el protagonista posa al servei de la idea de la restitució no pren fora del seu ofici; vull dir que la talla moral que té als 8 anys, la mirada de l'alteritat que té d'infant, es marfon i no es concreta en res. L'enlluernament esdevé ofici i en Marià ni tan sols pot ser un antiheroi. Perquè els antiherois també han de ser plàstics, de tres dimensions, i en Marià Solvell és malapte i proud. Carreras fa un gran desplegament argumental per acabar deixant eixut el personatge; ha de recórrer a la grandiloqüència per fer emergir un significat transcendent –el qual, per cert, el lector pot pensar que en Marià no acaba d'assimilar. (Una nota al marge, i secundària: en alguns punts, la novel·la recorda *Les particules elementals*, de Michel Houellebecq, en què el nudisme i la insensibilitat clínica són, també, nusos temàtics.)

Des del punt de vista narratiu, *L'àguila negra* combina dues trames amb dos ritmes diferents: una amb un tempo més lent, la del Marià Solvell de maduresa, coetània del lector, que avança no més d'unes poques setmanes, i que té com a fita l'acompliment de la setantena del protagonista al poble nudista i la trobada final; i una altra, amb un ritme més accelerat, panoràmica –de temps i de vida–, més extensa, que narra la vida del protagonista i del seu entorn amb algunes el·lipsis. Les trames s'alternen sistemàticament, ara l'una ara l'altra, i conflueixen en el punt de la vellesa del protagonista. Carreras munta la narració sobre les idees d'entusiasme i restitució que ja hem esmentat, a banda de la idea metafòrica de nuesa –ja des de la cita de Job que obre el llibre– i sobre la cançó «L'àguila negra», original de la cantant francesa Barbara i popularitzada en català, a principis dels 70, per Maria del Mar Bonet, de la qual pren els títols: el de la novel·la i els de les dues parts, «Ulls de robí» i «Diamant blau».

Carreras té un domini narratiu inqüestionable. Hi està foguejat, en això de fer llibres llegidors. Ara bé: *L'àguila negra* punxa, sobretot, pel cantó de la magnitud: acaba sent excessiva i el text se'n ressent. El contingut moral i ideològic es vol

rotund i vessa pels descosits. La novel·la avança massa sovint a còpia d'una truculència inversemblant que encara distancia més el lector: morts, suïcidis, estafes, violacions, presons, venjances... El final es resol amb una escena efectista. Els títols dels capítols són pretensiosos. El desplegament argumental recolza massa en el protagonista, que no n'acaba de saber aguantar el pes. Ni del moment històric que li ha tocat viure, perquè no sap comprometre-s'hi, ni de la societat que Carreras, per sinècdoque, vol retratar, perquè els és un passavolant, un turista. *L'àguila negra*, malgrat tot, és un llibre interessant. Està ben escrit. El narrador, ben aconseguit, és immutable, com en Marià. L'estil rutlla: en alguns punts, per exemple, es fa mimètic amb el protagonista i es fa asèptic, disfèmic, mèdic, denotatiu –sobretot en les escenes de sexe, gens negligides–; un estil, en definitiva, moderat, treballat, sostingut, que és la millor virtut de l'obra.

Enric Blanco Piñol
Universitat de Barcelona